

A kegyelemnek nincs határa!

– A gyergyószentmiklósi ikon-könnyezés –

Bizonyára Erdélyben is sokan hallottak a gyergyószentmiklósi Mária-kép nyolc évvel ezelőtti könnyezéséről. De azt már kevesen tudják, hogy ezen városka görögkatolikus parókiája a múlt század első felében a Hajdúdorogi Görögkatolikus Egyházmegyéhez tartozott. A könnyező kép tehát két, azóta egymástól messze került közösség lelki kapcsolatáról, a kegyelemnek határokon átívelő erejéről árulkodik.

*

Történelmi háttér

Hadd szóljak tehát először erről a lelki-kegyelmi háttérről, ennek történelmi gyökereiről.

A magyar görögkatolikusok eredetéről kétféle magyarázat él együtt. Jelen terjedelemben egyrészt ezeknek csak néhány mondatos ismertetése lehetséges, másrészt összeállításunknak nem célja állást foglalni egyik vagy másik mellett.

A Hajdúdorogi Egyházmegye megalapítása előtt a **görögkatolikusok** a munkácsi és eperjesi egyházmegyében ószláv, a gyulafehérvár-fogarasi, szamosújvári és nagyváradai egyházmegyében a román nyelvet használták a liturgiában. Ezek az egyházmegyék a 17. század közepén és a 17-18. század fordulóján létrejött uniókból születtek, melyek során a Magyar Királyságban élő – többnyire rutén (ruszin) és román nemzetiségű – ortodox keresztények egy jelentős része egységre lépett a katolikus egyházzal.

Az előző századforduló körül uralkodó nézet szerint¹ a magyar görögkatolikusok között jelentős arányban vannak a honfoglalás-kori görög szertartású eleink leszármazottai. Köztudomású, hogy a honfoglaló magyarok számára az erdélyi Gyula vezér, Szent István király nagyapja 953-ban felvette a keresztiséget Bizáncban, és utána magával hozta Szent Hierotheosz térítő püspököt, akinek székhelye nagy valószínűséggel az erdélyi Gyulafehérvár volt.

A mostani ezredfordulóra elterjedtebb nézet szerint² a görögkatolikus magyarok az anyanyelvükben és önazonosságukban magyarrá váló ruszinok és románok leszármazottai, akik a 18. század végétől

kezdődően igényelték a magyar liturgikus nyelv használatát, hiszen az iskolai oktatás ellenére az ószláv és a román nyelvű szertartásokat számos településen már nem értették. A magyar görögkatolikusok törekvéseik lelkipásztori megalapozottságát hangoztatták, s rámutattak, hogy ekkor Magyarországon már mintegy kétszázezer olyan bizánci szertartású katolikus élt, akik a román vagy ószláv szertartási nyelvet nem értették.

Ilyen előzmények után érlelődött meg a döntés, mely a **Hajdúdorogi Egyházmegye alapításához** vezetett: Ferenc József király 1912. május 6-án felállította, Szent X. Pius pápa pedig június 8-án kelt, Christifideles Graeci kezdetű bullájával kanonizálta az egyházmegyét. A munkácsi egyházmegyéből 70, az eperjesiből 4, a nagyváradiából 44, a gyulafehérvár-fogarasi egyházmegyéből 35, a szamosújváriból 4 és az esztergomi egyházmegyéből 1 parókia került át az új egyházmegyébe. Ez összesen 162 parókiát jelent.

Székelyföld lelki ellátására Miklósy István, az új, első hajdúdorogi megyéspüspök a gyulafehérvár-fogarasi főegyházmegye – vagy közismert nevén: a balázsfalvi érsekség – területén főesperességet hozott létre, amely egyúttal, mint **Székely Külhelynökség**, szerepelt. Öt kerületet foglalt magába: a csíki, a háromszéki, a kisküküllői, a maros-tordai és az udvarhelyi esperesi kerületet.

Gyergyószentmiklós a csíki kerületbe tartozott. A görögkatolikusok korábbi fatemploma a 19. sz. végén porig égett. A parókia-épülete már 1750-től állt. 1918-ban 8905 fős község volt, amelyből 7889 római katolikus volt, 438 görögkatolikus, 9 ortodox, 193 református, 48 evangélikus, 7 unitárius és 321 izraelita.³ Liturgikus nyelve magyar volt. Az egyházközség a Hajdúdorogi Egyházmegye – és a magyar görögkatolikuság – (földrajzilag) egyik⁴ legkeletibb „végvára” volt.

A tűzvészből csodálatos módon megmenekült a későbbi könnyező kép és a „királyi ajtó” (a szentély bejárata) keresztje, ami talán már a későbbi csoda elővételezése volt. A mindkét oldalán festett kereszten – egyedülálló módon – Jézus Jordán-beli megkeresztelkedése az Atya és a Szentlélek jelenlétében, illetve a keresztre feszített Krisztus, kitárt karjai mellett jobbról a Nap, balról a Hold ábrázolásai láthatóak. A fatemplom helyén 1900-ban épült kőtemplom, a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére (címünnepe Kisboldogasszony lett).

Az erdélyi magyar görögkatolikusok további története valóságos **kálvária-út**, – mintha csak az imént felidézett kereszt árnyéka vetült volna erre a rész-egyházra. Az (akkor még) magyarországi románok 1918. december 1-jén tartott nagygyűlése kimondta Erdélynek Magyarországtól való elszakadását és Romániával való egyesülését. Az 1923-as ún. szabadelvű román alkotmány 22. cikkelye az erdélyi

ortodoxokat és görögkatolikusokat egyaránt a románok közé sorolta. Ezzel megpecsételődött az erdélyi magyar görögkatolikusok sorsa.

Tetézte mindezt, hogy a Szentszék és Románia között létrejött 1927. május 10-én kötött konkordátum után XI. Pius 1930. július 5-iki, Sollemni conventioni kezdetű bullája gyakorlatilag felszámolta a hajdúdorogi egyházmegye erdélyi területeit: létrehozta a Máramarosi Egyházmegyét, Nagybánya székhellyel, 4 szamosújvári, 6 nagyváradi és 8 sireti egyházközség összevonásával, az 1912-ben Hajdúdoroghoz csatolt 35 székelyföldi és 22 nagyváradi parókiát pedig mintegy visszatorlasztotta korábbi anyaegyházmegyéikbe.⁵ Mindenesetre, az erdélyi görögkatolikus egyház ekkor még ugyancsak élt: egy 1930-as népszámlálás szerint Erdély lakosságának 31,1%-a volt görögkatolikus, míg az ortodoxok számaránya csak 27,8% volt.

Mint tudjuk, a **II. bécsi döntés** 1940. augusztus 30-án újabb fordulatot hozott: Észak-Erdély újra magyar irányítás alá került. A számunkra érdekelt területből a nagyváradi egyházmegye alá tartozó parókiákat ekkor a magyar kormányzat visszacsatolta a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez.⁶ Ez a „tilalmas négy esztendő”⁷ azonban tiszavirágzásnak bizonyult, és nem hatott ki Székelyföldre, így Gyergyószentmiklósról sem, az 1947-es párizsi békeszerződés pedig felszámolta a bécsi döntés eredményeit.

A kommunista hatalom 1948-ban betiltotta a görögkatolikus egyházat, tulajdonait államosította vagy átadta az ortodoxoknak. Az erdélyi görögkatolikus sorsát így egy kalandregényhez, de még inkább egy rémregényhez hasonlíthatnánk. Ezzel az 1948-as „visszacsatolással” lett Gyergyószentmiklós egyházközsége és temploma az ortodox egyház része. Az erdélyiek sorsán 1989 eseményei sem sokat változtattak, amikor az állam engedélyezte a görögkatolikus egyház működését, viszont nem, vagy csak igen kis részben juttatta vissza a görögkatolikusoknak korábbi templomaikat és tulajdonaikat. Gyergyószentmiklóson sem.

Az ikon

Ebből a történelmi háttérből emelkedik ki a gyergyószentmiklósi könnyező kép. Ez az ikon a bizánci hagyományban az ún. „**Szenvedő Istenszülő**” ikoncsoportba tartozik. A képtípus első ismert variánsa a 12. század végén jelenik meg ciprusi freskókon, majd a 15. században egy krétai ikonfestő, Andreas Ritzos működése nyomán nyeri el a mai napig legnépszerűbb formáját: az Istenszülő bal karján ülő gyermek Jézus hátrafordul és a szenvedés eszközeivel közelítő angyalokra tekint, miközben mindkét kezével

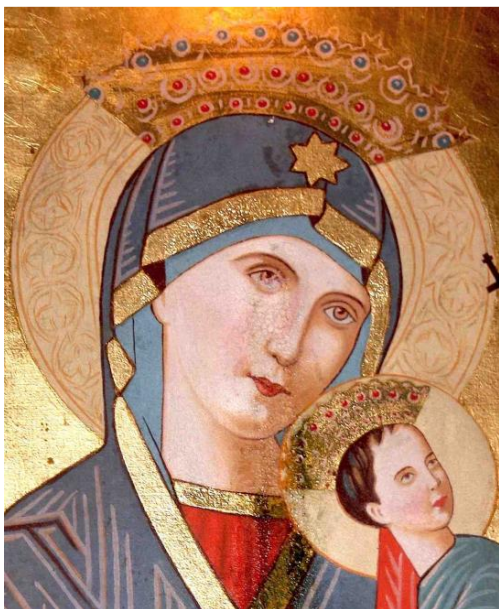
Édesanyja jobb kezének hüvelykujjába erősen kapaszkodik, jobb lábát pedig fölhúzza oly hevesen, hogy saruja is lecsúszik.

Az ábrázolás szentírási alapja az agg Simeonnak az Úr Jézus templomi bemutatásakor elhangzott, szenvedést előrevetítő jövendölése (Lk 2,34-35). A gyermek Jézus tehát ezen az ikonon nem játszik, hanem gyermeki módon megijedve Anyjánál keres menedéket. A képtípus a nyugati kereszténységben is hallatlan népszerűsége miatt a „**Mindenkor segítő Szűz Mária**” (Madonna del Perpetuo Soccorso) címmel.

Ez az ikon kalandos körülmények között került Rómába, ahol a Santa Maria Maggiore és a San Giovanni in Laterano bazilika között félúton álló ágostonrendi **Szent Máté templomban** őrizték, ahol 1798-ig maradt, amikor Róma Napoleon-i megszállása alatt elrendelték sok templom lerombolását, így az ágostonrendiekét is. Az ikont azonban a szerzetesek megmentették. A redemptorista atyák 19. század közepén Liguori Szent Alfonz tiszteletére építették templomukat az ágostonrendi templom helyén. Tudomást szerezve az ikonról, arra kérték IX. Piusz pápát, hogy a képet átvehessék és tiszteletre helyezhessék templomukba, és nemsokára az ikont meg is koronázták. Mivel a gyergyószentmiklósi ikonon is láthatók festett koronák, állíthatjuk, hogy a **római ikon másolatáról** van szó.

A 19. század végétől kezdve a pápák által is nagyon tisztelt ikon másolatai az egész világon elterjedtek. Az adott ikon bizánci jellege miatt másolatai a görög katolikus közösségekben is megjelentek, bár a hívek nemigen voltak tudatában, hogy melyik kegykép másolatáról van szó. Így kerülhetett egy példány a **gyergyószentmiklósi templomba** is, noha készítési kora a nem megfelelő beavatkozás miatt jelen állapotában nem határozható meg. Az ikon másolatai a Hajdúdorogi Egyházmegye más templomaiban is megtalálhatóak, még a nyíregyházi székesegyházban is.⁸

*

De szóljak immár a **gyergyói ikon könnyezéséről**. Az egykor a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez tartozó, ma ortodox kézben lévő gyergyószentmiklósi templom oltárképe – a korábbi tűzvész csodásan átvészelő Szűzanya-ikon – 2008. február 17-étől közel 5 évig (!) könnyezett. A könnyezésről – még frissiben – így adott hírt a Hajdúdorogi Egyházmegye szakértője, Ivancsó István pápai prelátus, a nyíregyházi Szent Athanáz Hittudományi Főiskola liturgika-professzora: „Valóban csodáról van szó. [...] Száraz deszka a kép anyaga, hátlapja gyalulatlan, nincs is lefestve. Teljesen száraz. Semmi manipulációnak nincs rajta nyoma. [...] A könnyezés a teljes jobb szemből függőleges sávban halad. Csak ott jelenik meg, a

kép más részein sehol máshol, nem lehet páralecsapódás. A kép az oltáron áll, nem kaphat a másfél méterre lévő falból nedvességet. A nyári kánikulában is jelen van az esemény.”⁹

A templomot adminisztráló ortodox parókus 2013 januárjában jelezte a könnyezés elapadását. Az olajos tapintású könnyfolyás besűrűsödése lefelé nyíló legyezőszerű fényes nyomban továbbra is láthatóan tanúsítja az Egyetemes Egyházban eddig ismert legtovább tartó ilyen jellegű csodát. Ez Jánossy Gábor, a budapesti tengernek Csillaga Kiadó igazgatója fotóján jól kivehető, és a zarándokok öröme ma is változatlanul érezhető csodás illata.

A gyergyói könnyező kép „előfutárai” mellett **utóéletére** is utalnom kell. A könnyező ikonról a könnyezés éveiben több másolat készült. Az ikonról Tölgyesi László Fülöp görögkatolikus származású ikonfestő készített másolatot – az egykor szintén a Hajdúdorogi Egyházmegyéhez tartozó – Gyimesbükben. Ez a másolat az „Egység Királynője” elnevezést kapta. Mind az eredeti, mind a másolat megfelel az ikonfestés szabályainak, különösképpen annak, amelyek a görög katolikus egyházban élnek. „Az ikon – írja Ivancsó István –, mivel az eredeti alapján és az ikonfestés szabályainak alapos és gondos betartásával készült, megérdemli, hogy felszentelése után vallásos tisztelet tárgya legyen.”¹⁰

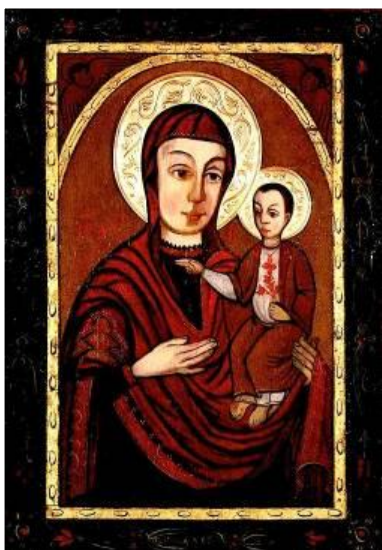
A gyergyói kegykép és az Egység Királynője ikon további kiágazása, hajtása a „Mária Országa” ikon, amely sokak szándéka szerint a Világ Győzelmes Királynője Engesztelő Kápolnába kerül majd. A Mária Országa ikon Magyarországon máris igen elterjedtté vált, Jánossy Gábor buzgalma jóvoltából. De ez már egy másik történet.

A kép üzenete

Fontos itt röviden szólni a **keleti egyház képtiszteletéről**. Az ortodox és a görögkatolikus egyházban a kép, az ikon nem egyszerűen díszítő vagy épp didaktikus, tanító elem a templomban (vö. *biblia pauperum*), hanem – a szóhoz, az igéhez hasonlóan – **jelenlét hordozó**. Az 1. évezredben még nem arról folyt a vita, hogy az eucharishtiában jelen van-e és hogyan van jelen Krisztus, hanem hogy az ikonok nem bálványok, hanem Krisztus jelenlétének jelei, hiszen „Atyám akarata az, hogy mindaz, aki látja a Fiút, és hisz benne, örökké éljen – mondta az Úr” (Jn 5,40). Ugyanez érvényes Krisztus szentjeire is – személyes kapcsolatot létesít a hívő és a mennyei szféra között.¹¹

Van azonban az ikonoknak egy másik dimenziója is: hogy ti. **üzenet-hordozók**. Itt, mint a Hajdúdorogi Egyházmegye papja, hadd utaljak arra, hogy nekünk, magyar görögkatolikusoknak van egy világhírű

könnyező ikonunk is, és ez a **máriapócsi**, amely 1696-ban, 1715-ben és 1905-ben árasztott könnyeket. A többi ikon mellé idézzük tehát ide ezt a végtelen egyszerű, mégis oly csodálatos képet, amely az eltelt több mint három évszázad alatt annyi hívő léleknek adott reményt, erőt, gyógyulást.

De ami a legfontosabb: jámbor népünk ezeket a könnyezéseket jelként, **üzenetként** értelmezte. Annak jeleként, hogy az Istenszülő – saját szavai szerint – letekintett az alázasokra (vö. Lk 1,52), konkrétan: kifejezte a szolidaritását az épp nemrég alakult görögkatolikus egyház iránt (vö. 1696), másrészt együttérzését a Rákóczi szabadságharc bukása miatt (vö. 1715) és – mintegy már előre – a 20. század nagy világegése miatt.

A pócsi kegykép az évszázadok alatt sokszor egymás ellen forduló (vagy inkább uszított) nemzetek, nemzetiségek közötti megbékélés jelévé is vált, hiszen az eltelt több, mint három évszázad alatt magyarok, ruszinok, románok egyaránt édesanyjuknak tekintették a pócsi Máriát.

Joggal nevezte őt Ady Endre is „oláh Máriának”, A pócsi Máriához c. versében. De ugyanígy mondhatjuk a magyarok, a ruszinok, a szlovákok és más népek Máriájának is.

Szabad tehát a gyergyói csodában is **jelet látnunk**. Annak jelét, hogy az Istenszülő ma is szolidáris népével, gyermekeivel – bármelyik oldalon álljanak is: a magyar vagy a román, a görögkatolikus vagy épp az ortodox oldalon. Nem véletlen, hogy a csodás, jelentős könnyezés megérintette a szíveket minden oldalon. **Imacsoport alakult** Egység Királynője Engesztelő szolgálat¹² névvel, amely elkötelezte magát a kiengesztelődés és az egység munkálása mellett, és minden lehetséges fórumon kérelmezte erdélyi görögkatolikus magyar engesztelő közösség alapítását.

Az Egység Királynője Engesztelő Szolgálat egyik fontos célkitűzése, hogy a Balázsfalva-Hajdúdorog között kiengesztelődést is szolgálja, egyben a román-magyar, illetve a görögkatolikus-ortodox kiengesztelődést is. Ma, amikor a világegyházban is **enyhülés jelei mutatkoznak** a katolikus és az ortodox egyház között – gondoljunk itt Ferenc pápa és Kirill moszkvai pátriárka találkozására –, szűkebb környezetünkben ennek talán **Gyergyószentmiklós lehet egyik gyújtópontja**.

Az Egység Királynője Engesztelő Szolgálat a kiengesztelődés első lépéseit a Hajdúdorogi Egyházmegye megalakulásának 2012-es Centenáriuma alkalmából tette meg: Mikor Róma a román görögkatolikusok legfőbb elöljáróját, Mureşan Lucian balázsfalvi nagyérseket bíborossá kreálta, az Egység Királynője ikon első példányával köszöntötték az új bíborost azon meggyőződést kifejezve, hogy Gyergyószentmiklóson a Szűzanya Egység Királynőjeként a román-magyar kiengesztelődés kegyelmeit is közvetíti. Az Egység Királynője ikon második példányát Máriapócs nemzeti szentélyébe vitte, amely ma a mariapócsi Zarándokházban látható.

A könnyezés megindulásának 8. Évfordulója alkalmából, 2016. február 16-án este az Egység Királynője Engesztelő Szolgálat megemlékezést szervezett.¹³ A helyi római és örmény katolikus plébániák, valamint a Gyergyói Hírlap által is hirdetett programnak Portik-Hegyi Kelemen plébános, főesperesnek köszönhetően a Szent Miklós római katolikus plébánia és templom adott helyet, **Gyergyó-, Csík- és Udvahelyszék, Háromszék és az Anyaország** közel száz zarándokának részvételével. A program csúcspontjaként görögkatolikus szent liturgiát mutatott be Ivancsó Sándor nyírcsaholyi görögkatolikus esperes-parókus.

Az Egység Királynője ikon tehát kiteljesíti a gyergyói könnyező kép lelki ösztönző ereje által elindult **kiengesztelődési folyamatot**, amely segítheti (az akár vallási, akár nemzeti) kisebbségek jogainak elismertetését, az eléggé háttérbe szorult képtiszteletet, a magyarság lelki egységét, főleg pedig a Mária-tisztelet lángba borulását.

Mert a kegyelemnek nincs határa. Különösen most, az Irgalmasság évében, és különösen az Irgalom anyja (a *Mater misericordiae*) hatósugarában.

Dr. Cselényi István Gábor

görögkatolikus parókus, egyetemi tanár

The Grace has not Borders

The Mary-icon shed tears from 17 February during five years (!) in church of Gyergyószentmiklós (Transylvania). This church was earlier Greek Catholic, a part of the Diocese Hajdudorog (Hungary), to-day is Orthodox. This miracle can be perhaps a sign and mean of the reconciliation between the Greek Catholic and Orthodox Church and between the Hungarian and Ruman peoples.

Keywords

Icon, weeping, Greek Catholic Church, Orthodox Church, reconciliation.

---

¹Emlékkönyv a görög szertartású katolikus magyarok római zarándoklatáról. Görög Katolikus Magyarok Országos Bizottsága, Budapest, 1901.

²Véghseő Tamás: A Magyar Görög katolikus Egyház rövid története, www.gorogkatolikus.hu

³A Hajdúdorogi Egyházmegye 1918-as schematizmusa, Nyíregyháza, 1918. 157-158.

⁴A Hajdúdorogi Egyházmegye legkeletibb parókiái Gyimesbükk és Gelence voltak

⁵Lukács Imre: A görög katolikusok helyzete Erdélyben az első világháború után, ias.jak.ppke.hu/hir/ias/2010.152.sz./04.

⁶Benkő Levente: Magyar nemzetiségi politika Észak-Erdélyben (1940-44), 19.

⁷Beke György: Erdély tilalmas négy esztendeje, Valóság, 1977. 4. sz. 93-94.

⁸Terdik Szilveszter művészettörténész nyomán – Görög Katolikus Szemle, 2009. február

⁹Ivancsó István: Mária csodás illata – Könnyező Mária-kép Gyergyószentmiklóson – Új Ember Magazin, 2008. XI.

¹⁰Ivancsó István: A gyergyószentmiklósi könnyező ikon másolatáról, Nyíregyháza, 2012. november 22.

¹¹Nagymihályi Géza: Az eikón Nagy Szent Bazil anaforájában – Ars Hungarica, Budapest 1997/1-2. 15-21.

¹²B. Dombi Attila: A Szervedő Istenszülő gyergyói könnyezése, www.parochia.hu

¹³B. Dombi Attila: Szűz Mária gyergyói könnyezése kezdetének 8. évfordulója, www.parochia.hu